

izv. prof. dr. sc. Damir Piplica¹
Nina Budimir

UTJECAJ COVID-19 PANDEMIJE NA KVALITETU PORTFELJA HRVATSKIH BANAKA - PRIMJER „OTP BANKE“ d. d.

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

UDK / UDC: 336.71:616.98(497.5)

DOI: 10.51650/ezrvs.17.3-4.3

Primljeno / Received: 11/10/2023

Prihvaćeno / Accepted: 21/11/2023

COVID-19 pandemija imala je značajan utjecaj na bankarski sektor u Hrvatskoj, uključujući i OTP banku, jednu od vodećih banaka na tržištu. U ovom radu istražuje se specifični utjecaj pandemije na kvalitetu portfelja hrvatskog bankovnog sustava s primjerom analize portfelja OTP banke, uz naglasak na ključne smjernice i reakcije banke na izazove pandemije. Pandemija je prouzrokovala ekonomske neizvjesnosti, gubitak radnih mjesta i smanjenje prihoda klijenata. To je rezultiralo povećanim rizikom od nenaplativih kredita u portfelju hrvatskih banaka, posebno u sektorima koji su najviše pogođeni, poput turizma i maloprodaje. OTP banka brzo je reagirala na pandemiju i ponudila klijentima opcije moratorija na otplatu kredita kako bi im olakšala financijske terete tijekom krize. Ovo je privremeno smanjilo pritisak na klijente i banku, ali istovremeno odgodilo procjenu stvarnih rizika u portfelju. Hrvatske banke, uključujući i OTP banku, pojačale su rezervacije za moguće buduće gubitke od nenaplativih kredita kako bi se bolje pripremila za izazove. Također su provodile stres testiranja kako bi procijenile kako bi se različiti scenariji mogli odraziti na njihov portfelj. Pandemija je potaknula veću potrebu za digitalnim bankarstvom i online uslugama. OTP banka je uložila napore u daljnju digitalizaciju poslovanja kako bi osigurala kontinuitet i bolju uslugu klijentima tijekom pandemije i nakon nje. Nadalje, OTP banka surađivala je s regulatornim tijelima i pratila smjernice Hrvatske narodne banke kako bi osigurala stabilnost i usklađenost s propisima tijekom krize.

Ključne riječi: COVID-19 pandemija, kvaliteta portfelja, financijski izvještaji, financijski pokazatelji, neprihodujući krediti.

¹ Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu, Ruđera Boškovića 33, Split, Republika Hrvatska; e-mail: damir.piplica@gmail.com.

1. Uvod

COVID-19 pandemija, koja je izbila početkom 2020., izazvala je duboku i sveobuhvatnu transformaciju u poslovnom okruženju širom svijeta. Ovaj globalni događaj prouzročio je ne samo ozbiljne izazove u zdravstvenom sektoru, već i dramatične ekonomske i financijske posljedice koje su se osjećale u svim sektorima gospodarstva, uključujući bankarstvo. U tom kontekstu, ovaj rad usmjerava pažnju na analizu specifičnih utjecaja koje je COVID-19 pandemija imala na poslovanje hrvatskih banaka, uz fokus na primjer OTP banke.

Bankarski sektor, kao ključna komponenta financijske infrastrukture, igra ključnu ulogu u održavanju ekonomske stabilnosti i podržavanju rasta i razvoja gospodarstva. No, pandemija je donijela niz izazova koji su stavili bankarske institucije pred brojne neizvjesnosti i promjene. Cilj je ovog rada pružiti duboki uvid u specifičan utjecaj COVID-19 pandemije na poslovanje OTP banke kao reprezentativnog primjera financijske institucije, kako bi se bolje razumjele promjene i izazovi s kojima su se hrvatske banke suočile tijekom pandemije. Analizom primjera OTP banke, rad će doprinijeti boljem razumijevanju prilika i rizika s kojima su se banke suočile u izvanrednim okolnostima i kako su se prilagodile novonastalim izazovima. S obzirom na to, ovaj će rad analizirati i istražiti konkretan utjecaj pandemije na poslovanje OTP banke, jednog od istaknutih igrača na financijskom tržištu, kako se banka nosila s krizom i kako su se promijenile njezine strategije i operativni postupci.

1.1. Kraći teoretski pregled dosadašnjih istraživanja

Pandemija koronavirusa nije prouzročila samo velike zdravstvene probleme u cijelom svijetu nego je imala značajne implikacije na svjetsko gospodarstvo. Izbijanje navedene pandemije ozbiljno je utjecalo na zdravstvo, gospodarstvo, transport i druge sektore u raznim industrijama i regijama (Padhan i Prabheesh, 2021). Tako je u drugom kvartalu 2020. svjetski BDP pao za više od 4,9 % zbog gospodarskih poremećaja. Autori također zaključuju da su zemlje u razvoju imale znatan odljev kapitala te smanjena ulaganja i produktivnost. Prema njima, COVID-19 negativno je utjecao na tržište dionica, smanjenje priljeva kapitala i stvaranje ograničenja za ulaganja, financiranje novih projekata i dostupnost likvidnosti u međunarodnom financijskom sustavu. Štoviše, neki tvrde da je ova pandemija u zemljama u razvoju i razvijanim zemljama dovela do prekida gospodarskih aktivnosti bez presedana (Baldwin & Mauro, 2020). Naime, utvrđeno je da je zbog slabe ponude i potražnje međunarodna trgovina bila smanjena za 3,5 % u drugom kvartalu 2020. (Vidya & Prabheesh, 2020). Uočen je brzi pad potrošnje roba i usluga zbog oštrog pada dohotka i slabog povjerenja potrošača.

Choi (2020) i Njindan (2020) su u svojim istraživanjima došli do zaključka da su zbog pandemije koronavirusa proizvodnja i krediti smanjeni. S druge strane, Gu i sur. (2020) smatraju da je COVID-19 pandemija imala nepovoljan utjecaj na korporativnu izvedbu. Fu i Shen (2020) su utvrdili da je pogoršanje cijena nafte uslijed pandemije nepovoljno utjecalo na učinak energetskog sektora. Autori su zaključili da je COVID-19 povećao volatilnost cijena nafte i negativno utjecao na energiju industrije. Slično potvrđuju i drugi autori (Narayan, 2020). Bauer i Weber (2020), Liu i sur. (2020), kao i Yu i sur. (2020) utvrdili su značajno smanjenje potrošnje, ulaganja i stope angažiranja radne snage u pandemijskom vremenu. Određeni su autori otkrili da su međunarodne tvrtke imale znatno niže cijene dionica od domaćih kompanija tijekom pandemije

(Guedhami i sur., 2021). Oni također pokazuju da bolji financijski sustav zemlje ublažava ove negativne učinke. Drugi pokazuju da je COVID-19 pandemija povećala svjetske financijske rizike i destruktivno utjecala na međunarodna financijska tržišta (Al-Awadhi i sur., 2020). Cao i sur. (2020) te Harjoto i sur. (2020) također su došli do istovjetnih ili sličnih zaključaka. COVID-19 utjecao je na značajno smanjenje povrata burzovnih ulaganja (Wang & Enilov, 2020). Štoviše, doveo je i do značajnog porasta volatilnosti tržišta dionica (Zaremba i sur., 2020). Ubrzani tempo smanjenja kreditnog rasta može imati negativan utjecaj na bilance banaka i smanjenje stope adekvatnosti kapitala što bi se onda moglo prelijevati na realno gospodarstvo (Acharya & Steffen, 2020). Američke banke tijekom pandemije morale su napraviti veća rezerviranja za gubitke po kreditima i nenaplativim zajmovima (Beck & Keil, 2021). Isto tako, američke banke značajno su povećale svoje zajmove, ali je njihova ukupna ponuda kredita ostala nepromijenjena (Li i sur., 2020). Utvrđeno je da su američke banke tijekom COVID-19 pandemije bile restriktivnije u kreditiranju malih tvrtki (Greenwald i sur., 2020). Neki su autori istraživali povezanost COVID-19 pandemije s kreditiranjem u svijetu, kao i sistemski rizik banaka iz međunarodne perspektive (Çolak & Öztekin, 2021). Otpornost banaka na pandemiju veća je kod banaka s manjim brojem nenaplativih kredita, dobrom kapitalizacijom i višim depozitima (Demir & Danisman, 2021). Istraživanjima su pokazala da su lošije kapitalizirane banke znatno više povećale ponudu kredita tijekom pandemije (Dursun-de Neef i sur., 2022). Određeni autori smatraju da je pandemija značajno utjecala na financijsku izvedbu u usporedbi s različitim mjerama stabilnosti (Elnahass i sur., 2021). S druge strane, ostali smatraju da pomoć u likvidnosti, kao i programi potpore zajmoprimcima te monetarno labavljenje, ublažilo je negativne učinke krize, što se značajno razlikovalo među bankama i zemljama (Demirgüç-Kunt i sur., 2021). Pokazano je da se širenje sindiciranih zajmova povećalo u ovisnosti od toga kako je zajmodavac ili zajmoprimac postajao osjetljiviji na pandemiju (Hasan i sur., 2021).

2. Utjecaj pandemije na kretanje kvalitete portfelja banaka u Republici Hrvatskoj

2.1. Utjecaj pandemije na kreditiranje pravnih osoba

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) i Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) dvije su glavne državne institucije koje nude sredstva (kredite i zajmove) poduzetnicima. Hrvatska banka za obnovu i razvitak donijela je tijekom 2020. mjere s ciljem smanjenja negativnih posljedica pandemije koje su uključivale: moratorij na postojeće obveze, reprogramiranje postojećih obveza, nove kredite za poboljšanje likvidnosti i police osiguranja kao garancije za odobrenje kredita.

Što se tiče moratorija, HBOR je svim svojim klijentima omogućio moratorij na 3 mjeseca na sve obveze koje su dospjele nakon 29. veljače 2020. S obzirom na to kako je negativan utjecaj pandemije koronavirusa potrajao, moratorij je produžen. Klijenti za vrijeme trajanja moratorija neće biti u obvezi plaćati glavnice, kamate i naknade, a dospjele obveze klijenti će nakon završetka razdoblja moratorija moći beskamatno otplaćivati u 12 jednakih mjesečnih rata. S klijentima kojima krajnji rok otplate kredita završava unutar tog razdoblja, način otplate individualno će se regulirati (UHY, 2020). Reprogram postojećih obveza također je omogućen, ali na način uvođenja počeka kod otplate glavnice kredita. Prilikom toga sa svakim je klijentom posebno dogovoran reprogram obveza u skladu s njihovim otplatnim potencijalom.

HBOR je nove kredite za poboljšanje likvidnosti odobravao poduzećima u sinergiji s poslovnim bankama. Spomenuti krediti odobravali su se uz povoljnu kamatnu stopu, a njihova sredstva bila su namijenjena financiranju osnovnih troškova poduzeća. U ime i za račun Republike Hrvatske, Hrvatska banka za obnovu i razvitak odobravala je police osiguranja poslovnim bankama i HBOR-u. Police osiguranja (garancije) koristit će se kao kolateral za nove kredite za likvidnost odobrene izvoznicima, a HBOR je kao novu mjeru omogućio i izvoznicima iz turističkog sektora da koriste ovu pogodnost (UHY, 2020). Navedene police osiguranja pružile su poduzećima lakše, brže i jednostavnije dobivanje novih kredita za pokrivanje likvidnosti uz manje instrumente osiguranja. Apsolutni mjesečni iznos novoodobrenih kredita sektoru nefinancijskih poduzeća (uključujući i obnovljene/restrukturirane) u travnju 2020. najviši je u posljednjih pet godina i premašuje 10 mlrd. kuna. Kreditna se likvidnost pojačala uslijed otežanog održavanja likvidnosti i slijedom toga se promijenila struktura novih kredita. Krediti prema poduzećima su se nakon početka COVID-19 pandemije značajno smanjili bez obzira o kojoj je vrsti kredita riječ.

2.2. Utjecaj pandemije na kreditiranje građanstva

Tijekom pandemije koronavirusa mnoge su banke donijele odluke pomoću kojih su djelomično regulirale kreditiranje građanstva. Rizici kao što su gubitak posla ili smanjenje prihoda značajno su se odrazili na uzimanje kredita ili zajmova u bankama. Slijedom situacije, građani koji su najviše bili pogođeni upravo su oni koji su bili zaposleni u turizmu, transportu, ugostiteljstvu ili zaposleni u malim poduzećima ili obrtima. Zbog svega toga već tijekom 2020. došlo je do nemogućnosti redovnog plaćanja kredita i ostalih obveza. Kreditne institucije na to su reagirale novim mjerama i prijedlozima koje su provedene kroz njihove procedure kako bi tako olakšale otplatu postojećih i budućih obveza klijenata. Jedna od pokrenutih mjera bilo je zaustavljanje mjera prisilne naplate. Mjere prisilne naplate odnose se na ovrhu tekućih računa korisnika kredita, odnosno dužnika te njihovih sudužnika ili jamaca koji svoje kreditne obveze ne plaćaju uredno. Spomenuta mjera tada se odnosila upravo na one klijente koji svoje obveze ne podmire uzastopce tijekom tri mjeseca računajući od travnja 2020. Jedna od najaktualnijih mjera koja se provodila svakako su moratoriji na kredite. Svaki korisnik kredita koji je uredno dotada plaćao svoje obveze, ali je zbog posljedica pandemije izgubio posao ili zbog nekih drugih okolnosti imao smanjena primanja, mogao je zatražiti moratorij. Tijekom moratorija obračunava se redovna kamata na kredit.

U Republici Hrvatskoj su se tijekom 2021. povećali problemi s otplatom kreditnih obveza od strane građanstva. Uoči krize COVID-19 na kraju 2019., udio nekvalitetnih kredita (nenaplativih ili teško naplativih) u sektoru stanovništva porastao je s 5,8 % na 7,1 % prošle godine, prema podacima središnje banke. U apsolutnim brojkama, portfelj loših kredita banaka sektora stanovništva povećao se s oko 7,8 milijardi kuna na kraju 2019. na nešto više od 9,7 milijardi kuna na kraju 2021. Najveći broj kredita s problematičnom otplatom odnosio se na gotovinske nenamjenske kredite. S druge pak strane, najmanje problema s otplatom dolazi kod stambenih kredita. Pritom je krajem 2019. u kategoriju nenaplativih ili teško naplativih kredita otišlo oko 2,9 milijardi kuna odobrenih gotovinskih kredita, a godinu dana kasnije u ovu kategoriju otišlo je gotovo 4,4 milijarde kuna. Postotak loših gotovinskih nenamjenskih kredita u periodu od 2019. do 2020. povećao s 5,5 % na 8,3 %. Također, došlo je do porasta

kod naplate minusa po tekućim računima, sa 6 % krajem 2019. povećao se na 7,2 % krajem 2020. Neznatan se rast primijeti kod stambenih kredita, koji su s 3,7 % u 2019. godini narasli na 4,2 % u 2020.

Najčešći i najpoželjniji način rješavanja naplate nenaplaćenih potraživanja je dogovor s klijentom i zato banka uvijek poziva sve klijente ako zbog promijenjenih životnih okolnosti mogu predvidjeti probleme u otplati svojih obveza da se na vrijeme jave banci i u zajedničkom dogovoru pronađu najpovoljnije rješenje za njih i banku. Kako je pandemija COVID-19 eskalirala, umjesto da se kreću prema prodaji loših dugova, banke su ih pokušale riješiti tako što su se izravno obraćale klijentima. Otpis nenaplativih potraživanja nije uobičajen način podmirivanja dugova, već samo kada to zahtijeva zakon ili nadležno pravosudno tijelo, a u iznimnim slučajevima i mogućnost pronalazjenja kupaca u određenim specifičnim okolnostima.

Neizvjesno je dalje kako će građani podmirivati svoje obveze te kako će banke reagirati na isto, a postotak loših kredita zasigurno će rasti. Dobit se banaka tijekom 2020. i 2021. smanjila, a isto tako su i troškovi narasli. Sve je to također dovelo i do povećane prodaje nenaplativih kredita agencijama za naplatu potraživanja.

3. Analiza financijskih pokazatelja OTP banke d. d.

3.1. Analiza pokazatelja odnosa u bilanci OTP banke d. d.

Banke u odnosu na druge gospodarske subjekte specifične su što se tiče klasifikacije pokazatelja. Uvažavajući specifičnosti bankovnog poslovanja, pokazatelje analize financijskih izvještaja banke moguće je podijeliti u sljedećih pet skupina (Žager i sur., 2021): pokazatelji odnosa u bilanci banke, pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka, pokazatelji marže kamata, naknada i operativnih troškova, pokazatelji prosječnih kamatnih stopa i pokazatelji profitabilnosti. Također, postoje i druge klasifikacije, koje pokazatelje dijele u sljedeće skupine i podskupine: pokazatelji odnosa u bilanci banke (pokazatelji likvidnosti banke, pokazatelji zaduženosti banke, pokazatelji ulaganja u fiksnu imovinu); pokazatelji odnosa u računu dobiti i gubitka (pokazatelji ekonomičnosti, pokazatelji nekamatnih aktivnosti banke); pokazatelji profitabilnosti (pokazatelji rentabilnosti, pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa); pokazatelji investiranja.

U nastavku će biti prikazani i interpretirani pokazatelji OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021. Isto tako, interpretirat će se i odnos u pandemijskim godinama 2021. i 2020. u odnosu na prethodne dvije godine bez pandemije.

3.1.1. Pokazatelji likvidnosti banke

Pokazatelji likvidnosti mjere sposobnosti poduzeća da podmiri svoje dospjele kratkoročne obveze (Žager i sur., 2021, str. 350). Likvidnost banke može se definirati kao sposobnost realiziranja gotovine uz pomoć aktive banke koja je lako unovčiva, u razdoblju kada je to potrebno za rast aktive ili podmirenje dospelih obveza. Kratkoročna aktiva, odnosno kratkoročna pasiva podrazumijeva svu imovinu banke koja je raspoređena u skupine do jedne. Poželjno je da pokazatelj tekuće likvidnosti bude što veći, a tada je likvidnost banka veća. U kontekstu pokazatelja likvidnosti banke uobičajeno se upotrebljavaju još pokazatelj odnosa

danih kredita i primljenih depozita te pokazatelj odnosa kratkoročne aktive banaka i danih kredita. Odnos danih kredita i primljenih depozita banke važan je pokazatelj likvidnosti (Žager i sur., 2021, str. 350). Ako je taj pokazatelj veći, likvidnost banke je niža. Likvidnost banke može se isto tako izmjeriti odnosom kratkoročne aktive s ukupnim izdanim kreditima. U tablici 1. prikazani su pokazatelji tekuće likvidnosti OTP banke d. d. u promatranom četve-rogodišnjem razdoblju.

Tablica 1. Pokazatelji tekuće likvidnosti OTP banke d.d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Pokazatelj tekuće likvidnosti	2018.	2019.	2020.	2021.
Kratkoročna aktiva	22.256	20.923	17.993	20.401
Kratkoročna pasiva	33.081	36.266	37.289	41.014
Koeficijent	0,67	0,58	0,48	0,50

Izvor: izrada autora prema podatcima iz bilance OTP banke d. d.

Iz tablice 1. vidljivo je kako je pokazatelj tekuće likvidnosti tijekom svih promatranih godina manji od 1 što pokazuje kako je kratkoročna aktiva banke bila manja od kratkoročne pasive u promatranom razdoblju. Poželjno je da koeficijent tekuće likvidnosti bude što veći, a njegova najveća vrijednost bila je u 2018. kada je iznosio 0,67. Najmanja vrijednost ovog pokazatelja bila je 2019., a iznosila je 0,48. Tijekom pandemijskih godina ovaj pokazatelj ima pozitivan trend, ali je smanjen u odnosu na 2018. i 2019. godinu koje su bile bez pandemije. Može se primijetiti da se likvidnost OTP banke d. d. dolaskom pandemije smanjila. U tablici 2. prikazan je odnos danih kredita i primljenih depozita banke u promatranom razdoblju.

Tablica 2. Odnos danih kredita i primljenih depozita OTP banke d.d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos danih kredita i primljenih depozita	2018.	2019.	2020.	2021.
Dani krediti	25.549	29.227	31.797	34.690
Primljeni depoziti	33.012	33.275	33.921	39.273
Koeficijent	0,77	0,88	0,96	0,88

Izvor: izrada autora prema podatcima iz bilance OTP banke d. d.

OTP banka u promatranom je razdoblju ostvarila koeficijente odnosa danih kredita i primljenih depozita manje od 1. Kada je ovaj pokazatelj veći, likvidnost banke je manja. Prema tome, može se zaključiti da je banka bila najlikvidnija 2018. kada je pokazatelj iznosio 0,77, a najmanje je bila likvidna 2020. kada je pokazatelj iznosio 0,96. Dolaskom pandemije u 2020. godini koeficijent se povećao što znači da se likvidnost OTP banke d. d. i prema ovom pokazatelju smanjila. Godine 2021. došlo je do smanjenja i to je pozitivan trend. Slijedi prikaz odnosa kratkoročne aktive i ukupnih danih kredita OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Tablica 3. Odnos kratkoročne aktive i ukupnih kredita OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos kratkoročne aktive i ukupnih kredita	2018.	2019.	2020.	2021.
Kratkoročna aktiva	22.256	20.923	17.993	20.401
Ukupni dani krediti	26.575	30.082	32.131	34.725
Koeficijent	0,84	0,70	0,56	0,59

Izvor: izrada autora prema podacima iz bilance OTP banke d. d.

Navedeni pokazatelj govori koliko na 1 kunu ukupnih danih kredita banka raspolaže kratkoročnom aktivom. Vidljiv je pad ovog pokazatelja, a to znači da je bio najmanji 2020. kada je iznosio 0,56 i najveći 2018. kada je iznosio 0,84. Međutim, 2021. dolazi do blagog porasta i tada pokazatelj iznosi 0,59. Pokazatelj odnosa kratkoročne aktive i ukupnih kredita nam također daje odgovor kako se likvidnost OTP banke d. d. smanjila u 2020. godini, a neznatno je došlo do poboljšanja 2021.

3.1.2. Pokazatelji zaduženosti banke

Pokazatelji zaduženosti mjere koliko se banka financira iz tuđih izvora, a koliko iz kapitala (Žager i sur., 2021, str. 351). Upravo odnos ukupne imovine i kapitala daje prikaz koliko se imovine banke financiralo kapitalom. Iskazuje se u postotku te u bilanci banke iskazuje koliki je udio imovine financiran kapitalom. U kontekstu pokazatelja zaduženosti što je taj pokazatelj veći, manja je zaduženost banke što rezultira manjim rizikom poslovanja banke (Žager i sur., 2021, str. 352). Tablicom 4. prezentiran je pokazatelj odnosa kapitala i ukupne aktive banke u promatranom razdoblju.

Tablica 4. Odnos kapitala i ukupne aktive OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos kapitala i ukupne aktive	2018.	2019.	2020.	2021.
Kapital	5.947	6.285	6.535	6.935
Ukupna aktiva	42.105	46.613	47.587	52.062
Koeficijent	0,14	0,13	0,14	0,13

Izvor: izrada autora prema podacima iz bilance OTP banke d. d.

U istraživanom razdoblju pokazatelj je bio najveći tijekom 2018. i 2020. kada je iznosio 0,14, što znači da je tijekom tih dviju godina zaduženost banke bila najmanja. Tijekom 2019. i 2021. iznosio je 0,13. Također, može se tumačiti i tako da je 14 % imovine financirano kapitalom 2018. i 2020. U godinama s pandemijom u odnosu na godine bez pandemije nije bilo znatnih promjena kod navedenog pokazatelja. Koeficijent ukupnih obveza i ukupne aktive prikazan je tablicom 5.

Tablica 5. Odnos obveza i ukupne aktive OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos obveza i ukupne aktive	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupne obveze	36.158	40.328	41.052	45.127
Ukupna aktiva	42.105	46.613	47.587	52.062
Koeficijent	0,86	0,87	0,86	0,87

Izvor: izrada autora prema podatcima iz bilance OTP banke d. d.

Iz tablice 5. može se vidjeti kako ovaj pokazatelj nije puno oscilirao tijekom istraživanog razdoblja. Bitno je naglasiti kako je pokazatelj u svim promatranim godinama iznosio manje od 1, što znači da su ukupne obveze bile manje od ukupne aktive. Tijekom 2019. i 2021. pokazatelj je iznosio 0,87, a tijekom 2018. i 2020. bio je neznatno manji i iznosio 0,86. Dakle, 2020. i 2021. u odnosu na 2018. i 2019. ovaj pokazatelj nije se bitno razlikovao i može se reći da nije bilo utjecaja pandemije. Tablicom 6. prikazan je odnos komercijalne aktive i komercijalne pasive banke. Komercijalnu aktivu čine krediti klijentima i drugim bankama te ulaganja u vrijednosne papire, a komercijalna pasiva predstavlja depozite, primljene kredite i emitirane dužničke vrijednosne papire.

Tablica 6. Stupanj samofinanciranja OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos obveza i ukupne aktive	2018.	2019.	2020.	2021.
Komercijalna aktiva	32.015	36.380	37.744	40.635
Komercijalna pasiva	35.164	39.070	39.969	44.104
Koeficijent	0,91	0,93	0,94	0,92

Izvor: izrada autora prema podatcima iz bilance OTP banke d. d.

Navedeni pokazatelj nije imao veće oscilacije u promatranom razdoblju. Najveća vrijednost pokazatelja je bila 2020. kada je iznosila 0,94, a najmanja je bila 2018. kada je iznosila 0,91. S obzirom na to kako je ovaj pokazatelj tijekom cijelog promatranog razdoblja iznosio manje od 1, banka je imala nisku zaduženost. OTP banka d. d. tijekom svih promatranih godina imala je smanjenu zaduženost, ali tijekom 2020. došlo je do povećanja, dok je 2021. došlo do blagog smanjenja. Uzimajući u obzir navedeno, može se zaključiti da se dolaskom pandemije blago smanjila zaduženost.

3.1.3. Pokazatelji ulaganja u fiksnu imovinu

Pokazatelj ulaganja u fiksnu imovinu pokazuje koliko je kapitala imobilizirano u fiksnu imovinu, odnosno koliko je kapitala slobodno za financiranje bankovnih plasmana (Žager i sur., 2021, str. 352). Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu i udjele uzima u obzir udjele koji se odnose na vrijednosne papire i druge vlasničke udjele. Navedeni udjeli karakteriziraju kao rizičniji i manje likvidni elementi aktive banaka. U tablici 7. prikazan je izračun koeficijenta ulaganja u fiksnu imovinu, a iz njega je vidljivo koliko se kapitala koristi za fiksnu imovinu.

Tablica 7. Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu	2018.	2019.	2020.	2021.
Fiksna imovina	1.077	1.527	1.437	1.262
Kapital	5.947	6.285	6.535	6.935
Koeficijent	0,18	0,24	0,22	0,18

Izvor: izrada autora prema podacima iz bilance OTP banke d. d.

Prema tablici 8. vidljivo je kako je najviše kapitala korišteno 2019. i 2020., odnosno 24 % 2019. i 22 % 2020. U ostalim promatranim godinama 18 % kapitala bilo je slobodno za financiranje bankovnih plasmana. Dalje se može zaključiti kako je 2020., kada je stigla COVID-19 pandemija, došlo do negativnog trenda u odnosu na godine prije pandemije. Sljedeći izračun odnosi se na koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu i udjele banke, a udjeli se odnose na dionice i ostale vlasničke udjele.

Tablica 8. Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu i udjele OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu i udjele	2018.	2019.	2020.	2021.
Fiksna imovina + udjeli	1.078	1.595	1.518	1.361
Kapital	5.947	6.285	6.535	6.935
Koeficijent	0,18	0,25	0,23	0,20

Izvor: izrada autora prema podacima iz bilance OTP banke d. d.

Koeficijent ulaganja u fiksnu imovinu i udjele imao je najveću vrijednost 2019. kada je iznosio 0,25, odnosno 25 % kapitala bilo je slobodno za fiksnu imovinu i udjele. S druge pak strane, najmanja vrijednost ovog pokazatelja iznosila je 2018. i iznosila je 0,18. Ovaj koeficijent imao je negativan trend 2020. i 2021., godine koje su bile pod utjecajem pandemije koronavirusa, ali OTP banka i dalje je imala dovoljno kapitala slobodnog za fiksnu imovinu i udjele.

3.2. Analiza pokazatelja odnosa u računu dobiti i gubitka banke

3.2.1. Pokazatelji ekonomičnosti

Ekonomičnost poslovanja prikazuje koliko se prihoda realizira po jedinici rashoda. Najčešći pokazatelj ekonomičnosti je ekonomičnost ukupnog poslovanja koji se računa kao odnos ukupnih prihoda i ukupnih rashoda (Žager i sur., 2021, str. 353). Za banke su vrlo bitni sljedeći pokazatelji ekonomičnosti, a to su odnos kamatnih prihoda i rashoda, odnos troškova zaposlenih i ukupnog prihoda te odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova. Odnos ukupnog prihoda i operativnih troškova je ključni pokazatelj koji se razmatra u odnosu računa dobiti i gubitka. Operativni troškovi jesu troškovi plaća i naknada, troškovi materijala, vrijednosno usklađenje nematerijalne i materijalne imovine, amortizacija i ostali slični troškovi pod koje spadaju troškovi osobnog automobila, troškovi službenih putovanja i drugo. Dobro je za banku da je vrijednost ovog pokazatelja što je moguće veća (Žager i sur., 2021, str. 354).

U situaciji da je vrijednost ovog pokazatelja manja od 1, tada vrijednosna usklađenja i operativni troškovi ne bi imali pokrivenost prihodima. S obzirom na navedeno može se zaključiti da je ovaj pokazatelj zapravo jednostavna mjera za ekonomičnost poslovanja banke. Odnos troška zaposlenih i ukupnog prihoda je pokazatelj kojeg banke često prate u svrhu kontrole troškova zaposlenih. Naime, troškovi osoblja u bankama predstavljaju značajnu stavku ukupnih troškova te je stoga zanimljivo pratiti kretanje tog pokazatelja u određenom vremenu iako je taj pokazatelj važniji za internu analizu financijskih izvještaja banke (Žager i sur., 2021, str. 354). Za izračun ukupnog prihoda po svakom zaposlenom radniku i prosječni trošak po jednom zaposleniku, potrebno bi bilo upotpuniti ovaj pokazatelj s ukupnim brojem zaposlenika u banci. Tablica 9. prikazuje ekonomičnosti ukupnog poslovanja OTP banke d. d. tako da su stavljeni u odnos ukupni prihodi i ukupni rashodi.

Tablica 9. Ekonomičnost ukupnog poslovanja OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Ekonomičnost ukupnog poslovanja	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupni prihodi	2.128	2.229	2.106	2.111
Ukupni rashodi	1.577	1.501	1.765	1.281
Koeficijent	1,35	1,49	1,19	1,65

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Najveći omjer OTP banka d. d. ostvarila je 2021. kada je po 1 kuni rashoda ostvarila 1,65 kuna prihoda. Tijekom svih promatranih godina banka je ostvarila stabilne koeficijente, a najmanji je ostvarila 2020. kada je iznenada došlo do pandemije. 2021. dolazi do rasta i to je pozitivan trend, što znači da je banka dobro odgovorila na izazove uzrokovane COVID-19 pandemijom. Sljedećom tablicom prikazana je analiza odnosa kamatnih prihoda i rashoda u promatranom razdoblju.

Tablica 10. Odnos kamatnih prihoda i rashoda OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos kamatnih prihoda i rashoda	2018.	2019.	2020.	2021.
Kamatni prihodi	1.392	1.344	1.300	1.289
Kamatni rashodi	119	84	57	38
Koeficijent	11,70	16	22,81	33,92

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Prema dobivenim koeficijentima može se primijetiti rast omjera kroz godine. Najmanji omjer kamatnih rashoda i prihoda ostvaren je 2018., a najveći 2021. Navedeni omjer 11,70 iz 2018. znači da je banka na 1 kunu kamatnog rashoda ostvarila 11,70 kuna kamatnih prihoda. Kamatni rashodi odnose se na kamate koje banka plaća na primljene depozite, a kamatni prihodi su kamate koje banka naplaćuje na odobrene kredite klijentima. OTP banka je 2020. imala pozitivan rast kamatnih prihoda u odnosu na kamatne rashode te je 2021. došlo do još većeg povećanja. Time se može zaključiti da pandemija na taj dio poslovanja banke nije negativno utjecala. Tablica 11. prikazuje odnosa ukupnog prihoda i troškova za određeno razdoblje.

Tablica 11. Odnos ukupnog prihoda i troškova OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos ukupnog prihoda i troškova	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupni prihodi	2.128	2.229	2.106	2.111
Opći administrativni troškovi i amortizacija	700	720	623	591
Koeficijent	3,04	3,10	3,38	3,57

Izvor: izrada autora prema podatcima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Kada je vrijednost ovog pokazatelja veća, banka ima efikasnije poslovanje. Iz tablice se može vidjeti kako su opći administrativni troškovi i amortizacija pokriveni prihodima, a 2021. banka je imala najbolji rezultat koji je iznosio 3,57. Najmanji omjer banka je imala 2018. kada je iznosio 3,04. Bitno je naglasiti da banka tijekom svih promatranih godina ima efikasno poslovanje. Poslovanje OTP banke d. d. poboljšalo se u pandemijskim godinama u odnosu na godine bez pandemije gledajući prema odnosu ukupnih prihoda i troškova te ima povećanje tijekom tih godina. Analiza odnosa ukupnog prihoda i troškova zaposlenika prikazana je u tablici 12.

Tablica 12. Odnos ukupnog prihoda i troška zaposlenih OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Odnos ukupnog prihoda i troška zaposlenih	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupni prihodi	2.128	2.229	2.106	2.111
Trošak zaposlenika	509	452	462	477
Koeficijent	4,18	4,74	4,56	4,43

Izvor: izrada autora prema podatcima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Prema dobivenim koeficijentima može se vidjeti da su troškovi zaposlenih pokriveni ukupnim prihodima. Svakako, 2019. banka je imala najveću pokrivenost prihodima, a koeficijent je iznosio 4,74. Najmanji rezultat ostvaren je 2018. i iznosio je 4,18. Kako se može vidjeti u dvije pandemijske godine 2020. i 2021., došlo je do smanjenja navedenog koeficijenta, a pretpostavka je da je banka zbog utjecaja pandemije imala potrebu za više zaposlenika te isto tako je u tom razdoblju došlo do manjka prihoda.

3.2.2. Pokazatelji nekamatnih aktivnosti banke

Nekamatni prihodi podrazumijevaju širok raspon usluga i kako bi se jasnije sagledala aktivnost banke u području nekamatnih prihoda, zasebno se definiraju provizija od nekamatnih prihoda i prihodi od naknada. Kako bi se odredio ovaj pokazatelj, neto prihod od naknada računa se kao razlika između prihoda i rashoda od naknada. Banka koja ima ove pokazatelje iznad prosjeka bankovnog sustava možemo svrstati u moderne banke jer nudi diverzificirane i raznovrsne usluge svojim klijentima na temelju kojih zaračunava naknadu ili proviziju (Žager i sur., 2021, str. 355). Tablica 13. prikazuje neto prihod od naknada i provizija u ukupnom prihodu.

Tablica 13. Udio neto prihoda od naknada u ukupnom prihodu OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Udio neto prihoda od naknada u ukupnom prihodu	2018.	2019.	2020.	2021.
Neto prihod od naknada	359	380	382	332
Ukupan prihod	2.128	2.229	2.106	2.111
Koeficijent	0,17	0,17	0,18	0,16

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Banka je 2020. na jednu jedinicu ukupnog prihoda ostvarila najviše neto prihoda od naknada kada je koeficijent iznosio 0,18. Također, u ostalim godinama nije bilo značajnijih oscilacija. Prema ovom pokazatelju može se vidjeti da se dolaskom pandemije udjel neto prihoda od naknada u ukupnom prihodu poboljšao u odnosu na dvije promatrane godine prije.

3.3. Pokazatelji profitabilnosti

3.3.1. Pokazatelji rentabilnosti

Rentabilnost, odnosno profitabilnost kapitala klasičan je pokazatelj koji sadrži puno informacija. Ovaj pokazatelj predstavljen je odnosom neto dobiti i kapitala te je ujedno i indikator povećanja bogatstva dioničara. Rentabilnost kapitala mjeri stopu povrata uloženog kapitala koju banka generira za svoje vlasnike. Ukazuje na to koliko je jedinica dobiti ostvareno po jedinici kapitala (Žager i sur., 2021, str. 356). Banka ima mali vlasnički udio ukupnog kapitala u ukupnoj pasivi i zbog toga će rentabilnost kapitala iznositi više od rentabilnosti imovine.

Značajan pokazatelj koji se razmatra u sklopu pokazatelja profitabilnosti je i rentabilnost (profitabilnost) imovine (ROA) odnosno profitabilnost aktive banke koja je definirana odnosom dobiti prije poreza i ukupne aktive banke (Žager i sur., 2021, str. 356). U sljedećoj tablici prikazana je analiza rentabilnosti kapitala.

Tablica 14. Rentabilnost kapitala OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Rentabilnost (profitabilnost) kapitala (ROE)	2018.	2019.	2020.	2021.
Neto dobit	439	597	281	673
Kapital	5.947	6.285	6.535	6.935
Koeficijent (%)	7,38	9,50	4,30	9,70

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

U svim promatranim godinama banka je svake godine ostvarila dobit, a omjer je pozitivan. Najveći postotak je 2021. i iznosio je 9,70 %, a to znači da je banka na jednu jedinicu uloženog kapitala ostvarila 9,70 % dobiti. U ostalim istraženim godinama ovaj se postotak kretao između 7 % i 9 %, osim 2020. kada je iznosio 4,30 %. Dakle, rentabilnost kapitala naglo

se smanjila 2020., godini obilježenoj pandemijom, a već 2021. dolazi do naglog rasta istog. OTP banka d. d. je prema prethodno navedenom dobro odgovorila na izazove predstavljene COVID-19 pandemijom. Tablicom 15. prikazan je izračun rentabilnosti imovine te odnos dobiti prije poreza i ukupne aktive.

Tablica 15. Rentabilnost imovine OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Rentabilnost (profitabilnost) imovine (ROA)	2018.	2019.	2020.	2021.
Neto dobit prije poreza	551	728	830	341
Ukupna aktiva	42.105	46.613	47.587	52.062
Koeficijent (%)	1,31	1,56	1,74	0,65

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Rentabilnost kapitala veća je od rentabilnosti imovine jer banka ima mali udio ukupnog kapitala u ukupnoj pasivi. Kroz sve promatrane godine rentabilnost imovine (ROA) imala je pozitivnu vrijednost. 2020. ostvarena je najveća vrijednost i ona iznosi 1,74 %, a 2021. je pak najmanja i iznosi 0,65 %. U pandemijskim godinama trend je negativan, a tijekom svih promatranih godina različito je oscilirao.

3.3.2. Pokazatelji marže i prosječnih kamatnih stopa

Neto kamatna marža je pokazatelj profitabilnosti. Neto kamatna marža određena je strukturom bilance i kamatnim stopama koje se primjenjuju na pojedine stavke aktive odnosno pasive. Ovaj pokazatelj daje izračun koliko novčanih sredstava banka ostvaruje na svojim investicijskim aktivnostima. Kada se radi o neto kamatnoj marži, potrebno je uzeti u obzir faktore o kojima ona ovisi, a to su razvijenost financijskog sustava određene zemlje, veličina banke, sredina u kojoj banka odrađuje poslovanje, veličina aktive i ostalo. Marža kamata prikazana je u tablici 16. kroz promatrane godine.

Tablica 16. Marža kamata OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Marža kamata	2018.	2019.	2020.	2021.
Neto prihod od kamata	1.273	1.260	1.243	1.251
Ukupna aktiva	42.105	46.613	47.587	52.062
Koeficijent (%)	3,02	2,70	2,61	2,40

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Najveći postotak ostvaren je 2018. te iznosi 3,02 %, a u ostalim godinama je iznosio ispod 3 %. Svakako, najmanji rezultat marže kamata dobiven je 2021. kada je na jednu jedinicu aktive ostvareno 2,40 % neto prihoda od kamata. U godinama prije pandemije ovaj je pokazatelj imao trend smanjenja i nastavio se smanjivati dolaskom pandemije koronavirusa. Marža naknada koja se nalazi u skupini pokazatelja marže prikazana je u tablici 17. kroz promatrane godine, a rezultati su izraženi u postotcima.

Tablica 17. Marža naknada OTP banke d. d. u razdoblju od 2018. do 2021.

Marža kamata	2018.	2019.	2020.	2021.
Neto prihod od naknada	359	380	332	382
Ukupna aktiva	42.105	46.613	47.587	52.062
Koeficijent (%)	0,85	0,82	0,70	0,73

Izvor: izrada autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka OTP banke d. d.

Na jednu jedinicu ukupne aktive 2018. ostvareno je 0,85 % neto prihoda od naknada te je u toj godini ujedno ostvaren i najveći postotak. U ostalim istraživanim godinama postotak je približan, a 2020. je postignut najmanji postotak u iznosu od 0,70 %. Prema tablici može se vidjeti da se ovaj pokazatelj smanjio kada je stigla pandemija u odnosu na 2018. i 2019.

4. Pokazatelji kvalitete portfelja OTP banke d. d.

Financijska kriza negativno je utjecala na europski bankarski sektor i pridonijela nagomilavanju nekvalitetnih izloženosti u bilancama mnogih banaka. Za izračun pokazatelja kvalitete portfelja na primjeru OTP banke d. d. koristit će se udio neprihodujućih kredita (NPL omjer) i omjer pokrivenost (COVERAGE omjer) koji će biti objašnjeni i prikazani u nastavku. Cilj je postići održivo smanjenje nekvalitetnih izloženosti na bilance kreditnih institucija pomoću vlastitih strategija institucija.

4.1. NPL omjer

Pokazatelj udjela neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima (tzv. udio neprihodujućih kredita; engl. *non-performing loans*, NPL) jest omjer neprihodujućih kredita i ukupnih kredita (HNB, 2020). Krediti uključuju dužničke instrumente koji nisu vrijednosni papiri uključeni u financijsku imovinu po amortiziranom trošku i financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit. Nenaplativi zajam (NPL) je zajam u kojem zajmoprimac kasni i nije izvršio nikakva planirana plaćanja glavnice ili kamata za određeno vremensko razdoblje. U bankarstvu se komercijalni zajmovi smatraju nenaplativim ako dužnik kasni 90 dana. Europska središnja banka (ECB) zahtijeva usporedivost imovine i definicija za procjenu izloženosti rizicima među središnjim bankama u europodručju. Prilikom testiranja banaka koje su sudjelovale na stresu, ECB je navela nekoliko kriterija koji bi mogli dovesti do klasifikacije nekvalitetnih kredita. ECB je izvršila sveobuhvatnu procjenu i razvila kriterije za definiranje kredita kao nenaplativih ako (Investopedia, 2022): a) je prošlo 90 dana od dospijeca, čak i ako nisu s umanjenom vrijednošću ili u statusu neispunjavanja obveza; b) su smanjenje vrijednosti s obzirom na računovodstvene specifičnosti američke GAAP i međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI) banaka; c) su u statusu neispunjavanja obveza prema Uredbi o kapitalnim zahtjevima.

Formula za izračun pokazatelja udjela neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima (NPL OMJER) prikazana je kako slijedi:

$$\text{NPL OMJER} = \frac{\text{nenaplativi zajmovi}}{\text{ukupni kreditni portfelj}} \quad (1)$$

Sljedeće će biti prikazan izračun pokazatelja udjela neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima od 2018. do 2021. za OTP banku d. d.

Tablica 18. Izračun pokazatelja udjela neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima od 2018. do 2021. za OTP banku d. d.

NPL RATIO	2018.	2019.	2020.	2021.
Nenaplativi zajmovi	3.304	4.896	7.434	7.019
Ukupni kreditni portfelj	28.090	31.416	34.426	37.133
Omjer (%)	11,76	15,58	21,59	18,90

Izvor: izrada autora prema godišnjim financijskim izvještajima OTP banke d. d.

Prema prezentiranoj tablici može se vidjeti kako je udio neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima OTP banke d. d. 2020. iznosio 21,59 % i tada je od svih promatranih godina bio najveći. Dakle, dolaskom pandemije 2020. broj neprihodujućih kredita narastao je u odnosu na 2019. kada je iznosio 15,58 %. 2021. dolazi do poboljšanja i ovaj pokazatelj iznosi 18,90 %. Može se zaključiti kako je pandemija koronavirusa definitivno utjecala na porast loših kredita, a to je negativno utjecalo na kvalitetu portfelja banke.

4.2. COVERAGE omjer

Pokazatelj pokrivenosti neprihodujućih kredita umanjnjima vrijednosti (engl. *coverage ratio of non-performing loans and advances*) jest omjer akumuliranih umanjjenja vrijednosti za neprihodujuće kredite i ukupnih neprihodujućih kredita (HNB, 2020). Akumulirano umanjjenje vrijednosti jest akumulirani iznos gubitka od umanjjenja vrijednosti za kreditne gubitke. Omjer nam omogućuje da identificiramo obujam nekvalitetnih kredita koji je pokriven rezerviranjima (BBVA, 2023). Općenito govoreći, pokriva je mjera sposobnosti banke da servisira svoje dugove i podmiruje svoje financijske obveze. Formula za izračun pokazatelja pokrivenosti neprihodujućih kredita umanjnjima vrijednosti (COVERAGE OMJER) prikazana je kako slijedi:

$$\text{COVERAGE OMJER} = \frac{\text{akumulirana umanjjenja za neprihodujuće kredite}}{\text{ukupni neprihodujući krediti}} \quad (2)$$

U tablici 19. prikazan je izračun pokazatelja pokrivenosti neprihodujućih kredita umanjnjima vrijednosti od 2018. do 2021. za OTP banku d. d.

Tablica 19. Izračun pokazatelja udjela pokrivenosti neprihodujućih kredita umanjnjima vrijednosti od 2018. do 2021. za OTP banku d. d.

COVERAGE RATIO	2018.	2019.	2020.	2021.
Akumulirana umanjnja za neprihodujuće kredite	2.541	2.189	2.629	2.443
Ukupni neprihodujući krediti	3.304	4.896	7.434	7.019
Omjer (%)	76,91	44,71	35,36	34,81

Izvor: izrada autora prema godišnjim financijskim izvještajima OTP banke d. d.

Omjer akumuliranih umanjnja vrijednosti za neprihodujuće kredite i ukupnih neprihodujućih kredita tijekom promatranih godina ima tendenciju pada. 2018. iznosio je 76,91 %, što znači da je 76,91 % obujma nekvalitetnih kredita bilo pokriveno rezerviranjima. Nadalje, 2020. došlo je do znatnog smanjenja ovog omjera kada je iznosio 35,36 %. U pandemijskim godinama 2020. i 2021. nizak je postotak nekvalitetnih kredita bio pokriven rezerviranjima, što se može vidjeti u 2021. kada se nastavio trend smanjenja.

5. Zaključak

COVID-19 pandemija imala je značajan utjecaj na kvalitetu portfelja OTP banke u Hrvatskoj i ostalih hrvatskih banaka. Hrvatske su banke tijekom pandemije imale dobru likvidnosnu i kapitalnu poziciju, što je bitno za dugoročnu stabilnost i održivost poslovanja. Temeљem provedenih analiza na primjeru OTP banke d. d. osjetile su se značajnije oscilacije na pojedinim stavkama financijskih izvještaja u pandemijskoj 2020. u odnosu na prethodne godine. Pandemija se odrazila posebice na likvidnost, ekonomičnost i rentabilnost OTP banke d. d., što je također izraženo najviše tijekom 2020. Na kvalitetu portfelja OTP banke d. d. negativno se odrazio udjel neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima i omjer neprihodujućih kredita pokriveni rezerviranjima koji su imali rezultat smanjenja u tijeku pandemije.

Tijekom COVID-19 pandemije OTP banka d. d. suočila se s novim načinom rada, modelom „rada od kuće“, prilikom čega je morala provesti brojne mjere za ublažavanje rizika i redovno izvještavati odbor zadužen za operativni rizik. Nadalje, OTP banka odgovorila je na izazove pandemije putem moratorija, jačanja rezervacija i digitalizacije, što je pomoglo u očuvanju stabilnosti i pružanju podrške klijentima tijekom kriznog razdoblja. Dugoročna uspješnost banke ovisit će o njenim sposobnostima za učinkovito upravljanje rizicima i prilagodbu promjenama u ekonomskom okruženju.

LITERATURA

1. Acharya, V. V. & Steffen, S. (2020). The risk of being a fallen angel and the corporate dash for cash in the midst of COVID. *Review of Corporate Finance Studies* 9, str. 430–71.
2. Al-Awadhi, A. M.; Alsaifi, K.; Al-Awadhi, A. & Alhammedi, S. (2020). Death and contagious infectious diseases: impact of the COVID-19 virus on stock market returns. *J. Behav. Exp. Financ.* 27:100326.
3. Baldwin, R. & di Mauro, B.W. (2020). Mitigating the COVID economic crisis: act fast and do whatever it takes in centre for economic policy research. Dostupno na: www.cepr.org.
4. Bauer, A. & Weber, E. (2020). COVID-19: how much unemployment was caused by the shutdown in Germany? 16.
5. BBVA (2023). How is a bank's credit quality measured? Preuzeto s: <https://www.bbva.com/en/how-is-a-banks-credit-quality-measured/>
6. Beck, T. & Keil, J. (2021). Are banks catching Corona? Effects of COVID on lending in the U.S. *SSRN Electron. J.*
7. Cao, K. H.; Li, Q.; Liu, Y. & Woo, C. K. (2020). COVID-19's adverse effects on a stock market index. *Appl. Econ. Lett.* 28, 1157–1161.
8. Choi, S. Y. (2020). Industry volatility and economic uncertainty due to the COVID-19 pandemic: evidence from wavelet coherence analysis. *Financ. Res. Lett.* 37:101783.
9. Çolak, G. & Öztekin, Ö. (2021). The impact of COVID-19 pandemic on bank lending around the world. *J. Bank. Financ.* 133:106207.
10. Demir, E. & Danisman, G. O. (2021). Banking sector reactions to COVID-19: the role of bank-specific factors and government policy responses. *Res. Int. Bus. Financ.* 58:101508.
11. Demirgüç-Kunt, A.; Pedraza, A. & Ruiz-Ortega, C. (2021). Banking sector performance during the COVID-19 crisis. *J. Bank. Financ.* 133:106305.
12. Dursun-de Neef, H. Ö.; Schandlbauer, A. & Wittig, C. (2022). Countercyclical capital buffers and credit supply: evidence from the COVID-19 crisis. *SSRN Electron. J.*
13. Elnahass, M.; Trinh, V. Q. i Li, T. (2021). Global banking stability in the shadow of COVID-19 outbreak. *J. Int. Financ. Mark. Inst. Money* 72:101322.
14. Fu, M. & Shen, H. (2020). COVID-19 and corporate performance in the energy industry. *Energy Res. Lett.* 1:12967.
15. Greenwald, D. L.; Krainer, J. & Paul, P. (2020). The credit Line Channel. *Federal Reserve Bank of san Francisco*, working paper series, 1.000–96.000.
16. Gu, X.; Ying, S.; Zhang, W. & Tao, Y. (2020). How do firms respond to COVID-19? First evidence from Suzhou, China. *Emerg. Mark. Financ. Trade* 56, 2181–2197.
17. Guedhami, O.; Knill, A. M.; Megginson, W. L. & Senbet, L. W. (2021). The dark side of globalization: evidence from the impact of COVID-19 on multinational companies. *SSRN Electron. J.*
18. Harjoto, M. A.; Rossi, F. & Paglia, J. K. (2020). COVID-19: stock market reactions to the shock and the stimulus, *Appl. Econ. Lett.* 28, str. 795–801.
19. Hasan, I.; Politsidis, P. N. & Sharma, Z. (2021). Global syndicated lending during the COVID-19 pandemic. *J. Bank. Financ.* 133: 106121.

20. HNB (2020). Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija. Preuzeto s: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/bankovna-supervizija/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>
21. Investopedia (2022). Nonperforming Loan (NPL) Definitions, Types, Causes, Consequences. Preuzeto s: <https://www.investopedia.com/terms/n/nonperformingloan.asp> (pristup: 14. 06. 2022.).
22. Li, L.; Strahan, P. E. & Zhang, S. (2020). Banks as lenders of first resort: evidence from the COVID-19 crisis, *The Review of Corporate Finance Studies*, 9: 472–500.
23. Liu, T.; Pan, B. & Yin, Z. (2020). Pandemic, Mobile payment, and household consumption: micro-evidence from China. *Emerg. Mark. Financ. Trade* 56, 2378–2389.
24. Narayan, P. K. (2020). Oil Price news and COVID-19—is there any connection? *Energy Res. Lett.* 1:13176.
25. Njindan Iyke, B. (2020). The disease Outbreak Channel of exchange rate return predictability: evidence from COVID-19 56, 2277–2297.
26. Padhan, R. & Prabheesh, K. P. (2021.) The economics of COVID-19 pandemic: a survey. *Econom. Analy. Policy* 70, 220–237.
27. Shen, H.; Fu, M.; Pan, H.; Yu, Z. & Chen, Y. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on firm performance. *Emerg. Mark. Financ. Trade* 56, 2213–2230.
28. UHY (2020). ESIF zajmovi i krediti za poduzetnike uslijed epidemije Covid-19. Preuzeto s: <http://www.uhyincroatia.com/esif-zajmovi-i-krediti-za-poduzetnike-uslijed-epidemije-COVID-19/> (pristup: 04.02.2022).
29. Vidya, C. T. & Prabheesh, K. P. (2020). Implications of COVID-19 pandemic on the global trade networks. *Emerg. Mark. Financ. Trade* 56, 2408–2421.
30. Wang, W. i Enilov, M. (2020). The global impact of COVID-19 on financial markets. *SSRN Electron. J.*
31. Yu, Z.; Xiao, Y. i Li, Y. (2020). The response of the labor force participation rate to an epidemic: evidence from a cross-country analysis 56, 2390–2407.
32. Zarembo, A., Kizys, R., Aharon, D. Y., and Demir, E. (2020). Infected markets: novel coronavirus, government interventions, and stock return volatility around the globe. *Financ. Res. Lett.*
33. Žager K.; Mamić Sačer, I.; Sever Mališ, S.; Ježovita, A.; Žager, L. (2021). Analiza financijskih izvještaja: Načela, postupci, slučajevi, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb.

Summary

**THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE PORTFOLIO QUALITY
OF CROATIAN BANKS - THE CASE OF "OTP BANKA" D. D.**

The COVID-19 pandemic had a significant impact on the Croatian banking sector, including OTP banka, one of the leading banks on the market. This work investigates the specific impact of the pandemic on the portfolio quality of the Croatian banking system with the example of OTP banka's portfolio analysis, emphasizing the Bank's key guidelines and reactions to the challenges of the pandemic. The pandemic has caused economic uncertainty, job losses and reduced client incomes. This resulted in an increased risk of non-performing loans in the portfolio of Croatian banks, especially in the most affected sectors, such as tourism and retail. OTP banka reacted quickly to the pandemic and clients were offered loan repayment moratorium options to minimize their financial burdens during the crisis. This temporarily reduced the pressure on clients and the Bank, but at the same time delayed the assessment of the real risks in the portfolio. Croatian banks, including OTP banka, increased provisions for possible future losses from non-performing loans in order to better prepare for challenges. They also conducted stress tests to assess how different scenarios might affect their portfolio. The pandemic has stimulated a greater need for digital banking and online services. OTP banka has made efforts in the further digitization of operations to ensure continuity and better client service during and after the pandemic. Furthermore, OTP banka cooperated with regulatory authorities and followed the guidelines of the Croatian National Bank in order to ensure stability and compliance with regulations during the crisis.

Keywords: COVID-19 pandemic, portfolio quality, financial statements, financial indicators, non-performing loans.

